

Pojem

Pojem představuje jakýsi vnitřní program, jímž se myšlení ve svých aktech řídí jednak při rozpoznávání rozdílů mezi tím, s čím se setkává, jednak při uvádění takových rozpoznání resp. poznatků do souvislosti s poznatky jinými. Základní důležitost má fakt (založený na praktické zkušenosti), že myšlení je schopno jakési „samosprávy“, že si může ustavit svá vlastní pravidla, jimiž se pak více nebo méně důsledně spravuje. K tomu samozřejmě náleží také základní schopnost myšlení se k těmto pravidlům vztahovat nejenom v základním respektu a tedy tak, že se jimi spravuje, nýbrž také jako k něčemu, co je ustanoveno na zkoušku, co tudíž může také selhat, protože se ukáže ve své nepřiměřenosti a nevhodnosti (v tom či onom směru). Myšlení se tak svými vlastními pravidly, které si ustanovuje, nejenom řídí, ale také je v praktickém uplatňování přezkoumává a kontroluje, a to znamená: dovede je učinit svým tématem. To vše je však možné teprve za předpokladu a na základě vynálezu pojmů a pojmovosti. Základní nesnáze dosavadní filosofické tradice ovšem spočívala v tom, že se nedařilo (a nemohlo dařit) tématizovat pojem a pojmovost tak, že pojmy byly myšlenkově míněny a uchopovány (pojímány) formou zpředmětnění, objektivace. Pojem „pojmu“ se nemůže osvědčit, pokud je sám pojímáný „pojem“ spojován s intencionálním předmětem (objektem), aby pak tímto zpředměťujícím prizmatem byl také intelektuálně „nahlížen“ (pojímán). Každá objektivace pojmu vede k jeho konfuzi s příslušným intencionálním předmětem. Pojem zkrátka musí být pojímán jako non-objekt, jako ne-předmět. To je však otevřená výzva celé dosavadní filosofické tradici, která tak musí být podrobena kritickému rozboru, aby mohla být – opět metodou zkoušky a omylu – rozvrhována a ověřována nějaká alternativa.

(Praha, 940221-1.)